

een nieuw mediabestel in vlaanderen

BIBLIOTHEEK I.E.S.P.
FAC. SOCIALE WET.
Van Evenstr. 2 B
3000 LEUVEN

alex fordyn

Op 19 juli 1984 werd de CVP-PVV-nota inzake een nieuw mediabestel in Vlaanderen aan de verzamelde pers voorgesteld. Een week later, op 25/07/84, werd echter zowel de beleidsnota als het ontwerp van decreet door minister Poma van de agenda van de Vlaamse Executieve afgevoerd. Vanuit communicatiewetenschappelijk oogpunt is het uitermate interessant om deze voorstellen voor een nieuw mediabestel nader te onderzoeken en de mogelijke gevolgen in te schatten. Het hiernavolgend artikel beoogt dus een doel. Enerzijds de precieze inhoud van de plots in de lade verdwenen voorstellen mede te delen en te bevragen, en anderzijds de mogelijke gevolgen van deze opties toe te lichten. Voor alle duidelijkheid wordt eerst een chronologische schets gemaakt van de recente ontwikkelingen.

1981: In het regeerakkoord wordt de zin opgenomen: "Op het vlak van radio en televisie, zal de regering in het kader van haar bevoegdheden, in overleg met de gemeenschappen en met de schrijvende pers, maatregelen nemen opdat het feitelijk monopolie vervangen zou worden door een stelsel van mededinging."
3/08/83: Advies van de afdeling Administratie van de Raad van State (nr. G/A 29.395/IV-9-855) verstrekt op vraag van de staatssecretaris voor PTT, Mevr. P. D'Hondt - Van Opdenbosch.

Samenvattend besluit

De kabeldistributie moet worden gerekend tot de "radio-omroep en de tele-

visie" zoals bepaald door artikel 4, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en is dus een zaak van de Gemeenschappen; maar de nationale overheden blijven bevoegd voor:

- de mededelingen van de nationale regering;
- de handelspubliciteit;
- de technische aspecten van het distributienet, zoals de toewijzing en de gebruiksvoorwaarden van de frequenties;
- de etherpolitie, zoals o.m. bepaald door de wet van 30 juli 1979 betreffende de radiobereikbaarheid.

Krachtens artikel 59bis, § 4, van de Grondwet, zijn de Gemeenschappen te dezen bevoegd in het Nederlandse resp. het Franse taalgebied alsmede voor de instellingen, gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd als uitsluitend behorend tot de ene of de andere Gemeenschap. Geen enkele kabelmaatschappij in Brussel-Hoofdstad voldoet aan deze laatste voorwaarde.

Gelet op voormelde conclusie, is het koninklijk besluit van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden, aan een grondige herziening toe, waarin de Gemeenschappen een niet onbelangrijk aandeel zullen hebben.

Op de twee precieze vragen van de Staatssecretaris over de toepassingsmo-

daliteiten van artikel 21, tweede lid, 1° en 2°, van het koninklijk besluit van 24 december 1966, kan worden geantwoord:

- a. dat het de nationale overheid en met name de Staatssecretaris voor Post, Telegrafie en Telefonie, toekomt erop toe te zien dat de kabelmaatschappijen het reclameverbod van artikel 21, tweede lid, 1°, van voornoemd besluit naleven;
- b. dat het aanwijzen van commerciële stations voor omgeroepen televisieuitzendingen, waarvan uitzendingen niet mogen doorgegeven worden (artikel 21, tweede lid, 2°, van voormeld besluit), tot de bevoegdheid van de Gemeenschapsexecutieven behoort, ieder wat haar betreft en, zoals hierboven aangestipt, binnen de perken van artikel 59bis, § 4, van de Grondwet.

Ten aanzien van de kabelmaatschappijen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad zijn te dezen, op grond van artikel 1, 1°, van het koninklijk besluit van 26 januari 1982 tot afbakening van de ministeriële bevoegdheden inzake de gemeenschappelijke gemeenschapsaangelegenheden, de beide Ministers van Onderwijs gezamenlijk bevoegd.

24/05/84: Advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State (nr. L.15.468/8) verstrekt op vraag van de Minister van Cultuur, K. Poma, betreffende het decreet "houdende de samenstelling en de oprichting van een Mediaraad van de Vlaamse Gemeenschap" (bevoegdheidsafbakening idem).

25/06/84: CVP-voorzitter Swaelen kondigt

een akkoord aan tussen CVP en PVV dat binnen enkele weken kan verwacht worden: "Het akkoord zou *na de zomer* in een voorstel van decreet gegoten worden" (Het Laatste Nieuws 26/06/84).

29/06/84: Oprichting O.T.V. (Onafhankelijke Televisie Vlaanderen).

- *Aandelen*: 57% naar de kranten: V.U.M. (De Standaardgroep) 40%, Concentra (Belang van Limburg) 12%, Tijd (Financieel Economische Tijd) 5%.

43% naar financiële groepen: Gevaert Photo Producten 21,5%, Electrafina 2,5%.

- *Doel*: de exploitatie van een onafhankelijk tv-station in Vlaanderen.

3/07/84: Oprichting V.M.M. (Vlaamse Media Maatschappij).

- *Kapitaal*: 50% in handen van de weekbladuitgevers: Dupuis N.V., Internationale Uitgeversmaatschappij N.V., Perexma N.V., Roularta N.V., Het Rijk der Vrouw N.V.

50% in handen van de dagbladuitgevers: De Morgen S.V., De Vlijt N.V., Drukkerij Het Volk, Uitgeverij J.Hoste N.V.

- *Doel*: onderzoeken hoe zij kunnen deelnemen aan de verdere ontwikkeling op het gebied van radio en televisie in de breedste betekenis teneinde de belangen van de pers zo goed mogelijk veilig te stellen.

19/07/84: CVP-PVV-akkoord inzake een nieuw Mediabestel in Vlaanderen. "CVP en PVV wachten nu op het antwoord van de kranten- en weekbladuitgevers." (De Standaard 20/07/84).

25/07/84: Het Ontwerp van Decreet betreffende "het doorgeven van audiovisuele programma's in de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden" (punt 16 van de dagorde) en de beleidsnota i.v.m. een nieuw mediabestel in Vlaanderen (punt 7 van de dagorde) worden door minister Poma van de agenda van de Vlaamse Executieve afgevoerd.

Reden voor deze plotse wijziging waren problemen i.v.m. de bevoegdheidsafbakening tussen PTT en Nederlandse Cultuur (cfr. infra).

23/08/84: SP-persconferentie Mediabeleid.

Welke zijn nu de grote lijnen van beide documenten? Omdat zowel de beleidsnota als het ontwerp van decreet "uit de omloop" verdwenen, worden de belangrijkste delen in extenso weergegeven. Bij publikatie van dit artikel zal waarschijnlijk reeds een nieuw voorstel bij de Vlaamse Executieve zijn ingediend. Een

vergelijking is dan ook uitermate interessant.

De behandelde punten van de beleidsnota zijn: 1. Inleiding; 2. Basisprincipes; 3. BRT-Publiekrechtelijke omroep; 4. Oprichting van een Tweede Nieuwsdienst; 5. Kabel; 6. Handelspubliciteit op radio en televisie; 7. Bevoegdheidsafbakening. Belangrijkste punten zijn de paragrafen 3 t.e.m. 6. Wat punt 7, de bevoegdheidsafbakening betreft werden door de Raad van State reeds twee adviezen verstrekt (cfr. supra).

Na een algemene inleiding en de opsomming van een zestal, overigens goede basisprincipes waaraan een globaal mediabeleid in Vlaanderen zou moeten beantwoorden, wordt uitgebreid aandacht besteed aan de hervorming van de BRT.

1. De B.R.T.

Punt 3.1. bepaalt: "De financiële middelen die aan de BRT als publiekrechtelijke omroep toekomen dienen gevrijwaard te worden door het bepalen van een vast percentage van het kijk- en luistergeld dat aan de BRT toegekend wordt in de vorm van een dotatie».

Hiermee wordt ingegaan op een oude eis van de Raad van Beheer. Tot nu toe verkeert de BRT namelijk jaarlijks in onzekerheid wat betreft de financiële middelen die haar ter beschikking zullen worden gesteld. Spijtig genoeg wordt hier niet bepaald hoe hoog dit percentage zal zijn. De BRT vraagt reeds lang om over 90% van de opbrengst van het Vlaamse kijk- en luistergeld te kunnen beschikken (1). Voor 1982 werd de dotatie bepaald op 4.172.400.000 fr. zijnde 60% van de opbrengst van het Vlaamse kijk- en luistergeld (2).

Punt 3.2.1. bepaalt: "Het 2^e T.V.-net wordt volwaardig uitgebouwd met hetzelfde aantal zenduren als het 1^e T.V.-net."

In 1982 bedroeg het aantal uren zendtijd voor Net 1: ± 2775 uur en voor Net 2: ± 796 uur (3). Een uitbreiding met ongeveer 2000 uren zendtijd wordt dus voorzien. Vraag is of 90% van het Kijk- en Luistergeld zal worden toegekend om de supplementaire uren te financieren (90% = ± 6,4 miljard)?

Punt 3.2.2. bepaalt: "De zgn. 'derden' worden aan de voorgedij van de BRT onttrokken en behouden hun huidige opdracht wat betreft het uitzenden van programma's inzake het verschaffen van informatieve duiding en opiniëring bij de

actualiteit. Zij krijgen dezelfde middelen als de BRT. Uitzendingen van de 'derden' worden voorzien op TV1 en TV2.

Wat met zin 1 bedoeld wordt is onduidelijk, vooral omdat leden van de Raad van Beheer in de op te richten programma-commissies (cfr. punt 3.2.3.) zullen zeten. Zullen de programmacommissies dan de verantwoordelijkheid dragen voor de uitgezonden programma's of de derden zelf?

... "Zij krijgen dezelfde middelen als de BRT..."

Wordt hier bedoeld per uur zendtijd? Of zullen de derden meer faciliteiten krijgen en een deel van de 2000 uur voor rekening nemen?

... "Uitzendingen van de 'derden' worden voorzien op TV1 en TV2"...

In 1982 namen de derden 90 uur uitzendtijd voor hun rekening. Op de persconferentie van 19/07/84 werd gesteld sub punt 2.4. "Op TV1 worden, naast de BRT-programma's, uitzendingen verzorgd van de *levensbeschouwelijke* en *socio-economische* derden" (50 uur zendtijd in 1982).

"Op TV2 worden, naast de BRT programma's uitzendingen verzorgd van de *politieke* derden..." (In 1982 verzorgden CDO, SOM, LIBRADO, VNOS, VPO, RAD en AGALEV 40 uur zendtijd).

Werd deze opsplitsing, levensbeschouwelijke en socio-economische derden op het eerste net en politieke op het tweede, weerhouden?

Het volgende punt behandelt de programma-commissies.

Punt 3.2.3. bepaalt: "Teneinde de kwaliteit van de beide netten op te voeren wordt het programmabeleid ontkoppeld en, met uitzondering van nieuwsuitzendingen, in handen gelegd van 2 autonome productiediensten onder verantwoordelijkheid van 2 autonome programmacommissies, bestaande uit leden van de Raad van Beheer en van de instellingen of verenigingen die zendmachtiging krijgen om op bepaalde netten uit te zenden (de derden en de Belga-Nieuwsdienst)". Wat de samenstelling van deze programma-commissies betreft werd op de persconferentie van 19 juli het volgende gesuggereerd:

TV 1: 6 leden van de Raad van Beheer, 2 leden grote levensbeschouwelijke derden, een nog nader aan te duiden aantal leden van andere levensbeschouwelijke derden en van de socio-economische derden.

TV 2: 6 leden van de Raad van Beheer, 4 leden grote politieke derden, 1 lid Belga,

een nog nader aan te duiden aantal leden kleinere politieke derden.

Gezien deze programma-commissies en hun resp. produktiediensten volledig autonoom zullen werken kan de vraag gesteld of beide zenders in concurrentie met elkaar mogen/moeten werken, of zal de voltallige Raad van Beheer coördinerend kunnen optreden?

Volgens punt 3.2.2. cfr. supra worden de derden aan de voogdij van de BRT onttrokken. Op programmatorisch vlak blijft de BRT evenwel een grote inspraak behouden. Met het huidige voorstel zal hoe dan ook de invloed van de derden op de programmatie van de BRT toenemen.

het volgende hoofdstuk van de bidsnota wordt de "Oprichting van een Tweede Nieuwsdienst" toegelicht.

2. Een tweede nieuwsdienst

Punt 4.1. bepaalt: "Er wordt, naast de Nieuwsdienst van de BRT, een 2de Nieuwsdienst opgericht op initiatief en onder beheer van de Vlaamse krantenuitgevers. Hiervoor richten de Vlaamse uitgevers al dan niet in de schoot van het agentschap BELGA een aparte werkmaatschappij op, aan dewelke zendtijd voor het verzorgen van nieuws- en duidingsprogramma's op TV2 wordt toevertrouwd. Het journaal bestaat uit nationaal en internationaal nieuws met inbegrip van de berichtgeving over sportevenementen. De sportmagazines maken deel uit van de eigen programmatie van TV1 en TV2".

en opmerking kan hier gemaakt worden nl.:

als de aparte werkmaatschappij niet in de schoot van BELGA wordt opgericht wie zal dan de objectiviteitsverplichting (cfr. punt 4.3.) doen naleven?

Punt 4.2. bepaalt: "De journalisten van de nieuwsredactie worden gerecruteerd naar analogie en volgens de statutaire voorwaarden als de personeelsleden van het agentschap BELGA. Ook journalisten van de schrijvende pers kunnen medewerking verlenen."

Bij navraag bij het agentschap BELGA werd ons verzekerd dat er geen "statutaire voorwaarden" ter recrutering gehanteerd worden. Wat met artikel 4.2. bedoeld wordt is dus onduidelijk.

Punt 4.3. bepaalt: "De samenstelling van het nieuws gebeurt in een geest van stricte onpartijdigheid volgens de bestaande deontologische en disciplinaire regels van het agentschap BELGA, onder

het toezicht van de Raad van Beheer van de maatschappij". (Bedoeld wordt BELGA).

Vraag 1: Zal de Raad van Beheer van Belga ook toezicht uitoefenen als de aparte werkmaatschappij niet in de schoot van BELGA opereert? (cfr. punt 4.1.).

Vraag 2: De Raad van Beheer van Belga bestaat uit 6 Vlamingen en 5 franstaligen. Zullen ook deze laatste toezicht uitoefenen op de samenstelling van Vlaamse nieuwsuitzendingen?

Vraag 3: Niemand zal de beroepsernst en de kwaliteit van de BELGA-journalisten in twijfel trekken. Nochtans moet gewezen worden op de verschillende functies die de nieuwsverstrekking als persagentschap en de verzorging van een televisienieuwsdienst toch zijn. Slechts enkele aspecten:

- een 'leesbare' BELGAtekst is nog geen 'hoorbare' nieuwstekst. Of zal men telexen aflezen?

- Elke nieuwssamenstelling brengt selectie met zich.

- enz.

Omdat de Raad van Beheer van BELGA een belangrijke functie werd toebedeeld wordt enerzijds toegelicht hoe de samenstelling van deze Raad er momenteel uitziet en anderzijds welke de belangrijkste aandeelhouders van BELGA zijn.

Agentschap BELGA: Raad van Beheer. De H.H.

Frans GROOTJANS, ondervoorzitter
Het Laatste Nieuws

Jan HUYBRECHTS, beheerder
Gazet van Antwerpen

Albert MAERTENS, ere-beheerder
Het Laatste Nieuws

Paul VANDENBUSSCHE, beheerder
BRT

Romain VAN TONGERLOO, beheerder
Het Volk

Guido VERDEYEN, beheerder
V.U.M.

Philippe de THYSEBAERT, voorzitter
Vers l'Avenir

Maurice BREBART, beheerder
La Libre Belgique

Robert HURBAIN, beheerder
Le Soir

Raymond TERWAGNE, beheerder
La Wallonie

Robert WANGERMEER, beheerder
RTBF

De samenstelling van de 'Vlaamse kamer van BELGA wordt duidelijk gedomineerd door vertegenwoordigers van dagbladen aanleunend bij de liberale en de christen-democratische strekking. Uit het onderzoek van dhr. H. VERSTRAETEN (4) blijkt bovendien dat naast de belangrijkste aandeelhouders die de krantengroepen van liberalen en christen-democratischen huize zijn, ook andere bedrijven in BELGA participeren (Bank Degroof, COMOFI, SOFINA (Generale), Electrorail, Forges de Glabecq, UCB, GTE-ATEA, GB-INNO-BM enz.).

Ex-minister R. Vandeputte schreef in dit verband in 1982 (5):

"Hoe een minister door een krant wordt bejegend hangt ruimschoots af van de kwestie te weten of hij hoort tot een politieke partij die ze steunt. Is dat niet het geval, dan kan hij van harentwege vermoedelijk rekenen op een ongunstige beoordeling van zijn daden, of, eerder uitzonderlijk, op een zeer neutraal relaas van zijn gedragslijn. Meteen is uitgemakt dat de objectiviteit van de pers vrij relatief is, al kunnen alle bladen niet over dezelfde kam geschoren worden."

Als het toezicht op de nieuwssamenstelling door de Raad van Beheer van BELGA geschiedt kan hierdoor een belangrijke vertekening van het nieuws een gevolg zijn. Ter illustratie worden hierna de resultaten van het onderzoek van de berichtgeving over enkele topics toegelicht (6).

Na een tekstanalyse (evaluatieve assertie analyse) van de nieuwsberichtgeving over de topics Voer, Eyskens (eerste minister anno 81), de (christen-democratisch-socialistische) regering Eyskens, de P.S., de ministers Busquin, Moureaux en Dehousse en de topics Cockerill Yards, ABVV en Cockerill Sambre in 6 Vlaamse en 6 Franstalige kranten, de BRT en RTBF radio en televisie-uitzendingen kon volgende tabel worden opgesteld:

Belangrijkste conclusies van dit onderzoek zijn:

1. Het minder extreem taalgebruik in de audiovisuele media.
2. De mogelijke invloed van het RTBF aanwervingsbeleid op de berichtgeving over de P.S.

Met de voorhanden zijnde resultaten is het ook nuttig eens na te gaan welke gevolgen het oprichten van een aparte nieuwsdienst onder invloed van de politico-filosofische strekkingen, zoals die

Resultaten van het onderzoek : gemiddelde evaluatieve assertiewaarden per topic

TOPICS	Voer	Rege.	Eysk.	P.S.	Busq.	Mour.	Deh.	C.V.	ABVV	C.S.
Vlaamse Media										
Katholieke										
B.v.L.	-0,43	-1,1	1,1	-3,5	-5,3	-4,1	-5,7	-0,26	-1,05	-1,2
H.V.	-2,3	-3,1	0,4	-4,3	-5,1	-5,8	-4,3	-1,28	-1,02	-0,2
H.N.	-0,75	-1,3	1,2	-2,1	-3	-3,6	-2,4	0,5	-1	
G.v.A.	2,6	1,2	3,6	-3,7	-4,1	-3,7	-2,7	0,14	-1	-1,3
Socialistische V.	-4,7	1,9	3,8	-1,8	-2,3	-2,2	-2,5	-2,1	-1,1	0,62
Liberale H.L.N.	-3,2	-3,3	-2,1	-4,5	-5	-5,4	-4,6	-1,23	-1,4	-3
BRT radio	-0,97	0,5	0,17	-0,95	-1,1	-0,83		-0,45	-0,9	-1,02
BRT TV	-0,78	1,78	0,04	-0,17	-0,9	-0,61		-0,24	-0,38	-2,057
Franstalige Media										
Katholieke										
V.A.	-7,7	-1,1	2,3	2	-0,75	-2,2	-2,8	-1	-2	-1
L.C.	-5	-0,75	0,5	-0,75	0,3	-1,4	-3	-1,6	0,21	-1,3
L.L.B.	-7,8	-1	-0,27	-2,8	-3,2	-4,2	-4,9	-1,3		
Socialistische L.P.	-7,5	0,7	1,09	7,05	5,6	6	6	2	1,3	-0,39
Liberale L.N.G.	-7,7	-1,6	-2,5	1,5	-0,3	-2,4	-2,7	-1		-1,28
Neutrale L.S.	-4,7	-2,2	1,8	-1,3	1,1	4	2,6	-0,3	-1,5	
RTBF radio	-1,61	-3,2	-0,17	3,24	-0,15			-0,76	0,26	-0,73
RTBF TV	-1,49	-1,5	-0,04	3,41	0,34			-1,433	0,32	-0,14
<p>B.v.L. = Belang van Limburg V. = Vooruit L.L.B. = La Libre Belgique H.V. = Het Volk H.L.N. = Het Laatste Nieuws L.P. = Le Peuple H.N. = Het Nieuwsblad/De Standaard V.A. = Vers l'Avenir L.N.G. = La Nouvelle Gazette G.v.A. = Gazet van Antwerpen L.C. = La Cité L.S. = Le Soir</p>										

vertegenwoordigd zijn in de Belgische dagbladers, op de berichtgeving zou hebben. Volgende opdeling werd gemaakt in katholieke, socialistische en liberale bladen:
Katholiek:
Belang van Limburg, Het Volk, Het Nieuwsblad/De Standaard, Gazet van Antwerpen.
Socialistisch:

De Morgen/Vooruit.
Liberaal:
Het Laatste Nieuws (7).
Op basis van de CIM-gegevens en de gemiddelde lezer-coëfficiënt werden volgende wegingscoëfficiënten bekomen: (cijfers voor 1982) (8).
Katholieke bladen:
2.578.602 lezers of 71% van het totale lezersbestand

Liberaal bladen:
881.728 lezers of 24% van het totale lezersbestand
Socialistische:
174.763 lezers of 5% van het totale lezersbestand
Hoe zou nu een nieuwsbericht eruit kunnen zien indien dit werd samengesteld volgens de hierboven staande verhoudingen? (9).

	Voer	Rege.	Eys.	P.S.	Busq.	Mour.	Deh.	C.Y.	ABVV	C.S.
BRT-TV	-0,78	1,78	0,04	-0,17	-0,9	-0,61	-	-0,24	-0,38	-2,057
TV 2	-1,16	-1,47	0,79	-3,6	-4,4	-4,5	-3,9	-0,56	-1,11	-1,33

Vastgesteld wordt dat:

1. Voor 7 van de 9 topics er extremere waarden genoteerd worden dan voor het BRT-nieuws.
2. Merkwaardig is wel de negatieve score voor de topic "regering". Dat de christendemocratische pers, die met haar aandeel van 71% zwaar doorweegt in de extrapolatie, overwegend negatief stond t.o.v. een christendemocratisch-socialistische regering kan verklaard worden door het feit dat de regering EYSKENS niet op de volledige steun van de CVP kon rekenen (10).

Wat de berichtgeving over Cockerill-Sambre betreft is de houding van het BRT-nieuws extremer dan die van de dagbladers. Daartegenover staat dat deze uitzonderlijke score enkel bij de tv-berichten genoteerd werd en niet bij de radioberichten.

Als algemene conclusie bij punt 4.3. kan dus gesteld worden dat een nieuwsuitzending samengesteld door de krantenuitgevers hoogstwaarschijnlijk een grotere vertekening van het nieuws met zich meebrengt.

Het laatste luik van punt 4 i.v.m. een Tweede Nieuwsdienst behandelt de financiering.

Punt 4.4. bepaalt: "De financiering van het tweede nieuwsnet wordt verzekerd door een voorafname van een vast te stellen bedrag uit de reclame-inkomsten van de 'Regionale Televisie-stations', waarvoor deze stations een recht van overname van het tweede nieuwsnet verwerven".

De koppeling van de overdracht van reclame-inkomsten aan de overname van een nieuwsuitzending is geen gelukkige keuze. Dit laat nl. de deur open voor indirecte beïnvloeding, b.v. door laattijdige overschrijving van de voorafname zou de nieuwsredactie onder druk kunnen gezet worden. Deze voorafname wordt dus best in een globale pot gestort.

Een van de doelstellingen van het nieuwe mediabestel is om door het bevorderen van onderlinge concurrentie tot kwaliteitsverbetering te komen. Waarom mogen de Regionale Televisiestations dan niet vrij beslissen welke nieuwsuitzending zij zullen overnemen? Indien de voorkeur van de kijker of van het Regionale tv-station naar de BRT-TV1 nieuwsuitzendingen zou uitgaan kan dit niet volgens punt 4.4. Of is het de bedoeling van een 2 tegen 1 situatie te creëren?

3. Een kabelomroep

In het volgend hoofdstuk van de beleidsnota wordt aandacht besteed aan de uitbreiding van de mogelijkheden die de kabeldistributie biedt. Omdat het "Ontwerp-decreet betreffende het doorgeven van audio-visuele programma's in de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden" deze beleidsopties concretiseert wordt hierna dit ontwerp-decreet behandeld, met verwijzing, waar nodig, naar de beleidsnota en de persconferentie.

Na de inleidende artikelen 1 en 2 wordt in artikel 3 bepaald welke programma's verplicht moeten doorgegeven worden:

1. 2 van de 3 BRT-radio-uitzendingen.
2. BRTV 1 en TV 2.
3. "Alle programma's van niet-openbare kabelverenigingen die door de Minister erkend zijn en waarvoor een concessie-overeenkomst met hem is afgesloten. In deze concessie-overeenkomst kan voorzien worden in een redelijke vergoeding voor de verdeler indien de niet-openbare kabelvereniging bedoelde programma's tegen betaling beschikbaar stelt."

Een aantal andere programma's zijn optioneel:

1. RTBF en BRF radio en tv-programma's,
2. buitenlandse programma's,
3. maximum 2 eigen doorlopende muziekprogramma's.

Door de optie in Wallonië om de verspreiding van BRT-programma's niet langer verplicht te stellen is een analoge optie in Vlaanderen evident.

In het ontwerp-decreet wordt steeds gewag gemaakt van "niet-openbare kabelverenigingen" (meervoud). In de beleidsnota (cfr. infra) wordt bepaald dat slechts 1, eventueel 2 tv-omroepen per provincie kunnen erkend worden. Maximaal tien dus. Ter vergelijking: in Nederland werden 8 aanvragen voor een kabelomroepvergunning ingediend. Gezien de kabeldistributeurs al deze programma's zullen moeten doorgeven zal hiervoor plaats op de nu reeds druk bezette kabel moeten vrijgemaakt worden. Bij de Belgische kabelnetten zijn er nl. 10% (VHF-netten) die niet meer dan een 15tal programma's kunnen distribueren. De andere VHF-netten hebben een maximumcapaciteit van 20 à 25 kanalen. (VHF 47 MHz tot 270 MHz, \pm 35% van de markt, VHF 47 MHz tot 300 Hz, \pm 40% van de markt). Sommige netten, een

kleine minderheid, kunnen maximaal een 30tal kanalen distribueren (VHF + UHF 47 MHz tot 860 MHz).

Het huidige aanbod zal dus moeten inkrimpen ten voordele van een aantal kabelomroepen. Kabelomroepen die waarschijnlijk in de beginfase geen volledig programma zullen aanbieden en enkel in de prime time uitzenden. Hoe de kijker hierop zal reageren is voorspelbaar, nl. negatief. Ook enkele van de contractanten van de overeenkomst betreffende de gelijktijdige distributie via kabel van omroepprogramma's (SABAM, RTBF, NOS, TF1, A2, Fr3, ARD, ZDF, RTL, BBC, Belfitel en AGICOA) zullen hiermee niet gelukkig zijn. De verplichte doorgifte van de programma's van niet-openbare kabelverenigingen plaatst de kabeldistributeurs bovendien in een nadelige onderhandelingspositie bij het bedingen van een vergoeding voor deze distributie. Meer nog, als de niet-openbare kabelomroepprogramma's volledig door reclame-inkomsten gedragen worden en niet tegen betaling beschikbaar worden gesteld dan zullen deze programma's zelfs gratis moeten gedistribueerd worden. Het kan toch niet ontkend worden dat deze distributie kosten met zich brengt en een zeer grote besparing betekent voor de niet-openbare kabelverenigingen (o.a. geen uitzendapparatuur enz.)

Artikel 4 van het ontwerp-decreet bepaalt dat: "Het is de verdeler verboden zonder toelating van de Minister aan een radio-distributienet of teledistributienet, apparaten te verbinden die het mogelijk maken andere signalen door te geven dan die welke drager zijn van de programma's waarvan het verdelen door of krachtens dit decreet toegelaten is. Hij mag nochtans de technische uitrustingen gebruiken die nodig is om een klank- of beeld-bericht door te geven, doch enkel om de abonnees in te lichten omtrent de verdeelde programma's en de moeilijkheden die de werking van het net beïnvloeden, alles zonder commentaar noch publiciteit."

Dit artikel is zeer onduidelijk. In de memorie van toelichting van het ontwerp-decreet stelt men immers "Het voorliggend decreet strekt ertoe... initiatieven op het vlak van de kabelomroep toe te laten" (kabelomroep = eenrichtingsuitzendingen). Maar met de toelating van de minister kan men aan tweerichtingsuitzendingen doen. Ook de definitie van een niet-openbare kabelvereniging die in Art. 2 van het ontwerp-decreet gegeven wordt

wijst in de richting van tweerichtingsuitzendingen (gebruikte term is hier "al dan niet exclusief eenrichtingsuitzendingen").

Ofwel worden bepaalde vormen van dienstverlening zoals brandalarmdienst, teleshopping, teleshopping enz. ook door dit decreet geregeld en dan strekt voorliggend decreet ertoe initiatieven niet alleen op het vlak van kabelomroep toe te laten. Ofwel worden deze bij dit decreet niet toegelaten. Het nieuwe ontwerp-decreet zal hoe dan ook aandacht aan dit probleem moeten besteden.

Artikel 5 opent wel de mogelijkheden voor betaal-tv.

Artikel 5: "De Vlaamse Executieve bepaalt de voorwaarden waaronder de Minister niet-openbare kabelverenigingen kan erkennen. Deze niet-openbare kabelverenigingen kunnen volgende programma's verzorgen:

- visuele of audio-visuele programma's die door middel van andere systemen dan de radiogolven, inzonderheid langs de kabel, worden uitgezonden en die een lokale, regionale of landelijke gemeenschap kunnen bereiken. Deze programma's strekken tot het bevorderen van de communicatie en tot het bijdragen tot de algemene ontwikkeling en hebben tot taak een verscheidenheid van informatie, vorming en ontspanning te brengen. Zij kunnen aanleiding geven tot het betalen van een abonnementsgeld.

- visuele of audio-visuele programma's die door de niet-openbare kabelvereniging ter beschikking worden gesteld van de gebruiker die in directe zin afrekent voor de ontvangen diensten. In de concessie-overeenkomst kan de Minister voorwaarden inzake programmatische inhoud opleggen, meer bepaald naar het aandeel van producties van eigen bodem in het aanbod". (11)

Gezien omroepreclame een nationale materie is kan in dit decreet hiernaar niet verwezen worden. De beleidsnota bepaalt evenwel:

sub punt 5.6.: "Voor de financiering van de Regionale Televisie-Omroepen kunnen de maatschappijen een bijdrage van de Vlaamse Executieve vast te leggen zendtijd besteden aan reclameboodschappen. Deze reclameboodschappen staan los van de programma's en mogen deze niet onderbreken. De maatschappijen houden zich aan een reclame-code door de Vlaamse Executieve uitgevaardigd".

Een combinatie van betaal-tv, bijkomend gefinancierd door reclame, wordt dus in het vooruitzicht gesteld. Vooreerst dient opgemerkt dat de reclame-budgetten door de consumenten van het aangeprezen produkt worden betaald. Omroepreclame is bovendien erg duur en vooral door multinationale bedrijven betaalbaar.

De "Belgische" reclamegelden die nu naar het buitenland afvloeien kunnen beter in België blijven. Zonder extra-reclame-inkomsten moet een kabelomroep ofwel een groot aantal abonnees hebben of zeer hoge abonnementsgelden vragen.

In artikel 5 is geen sprake van de distributie van televisienieuwsuitzendingen. Nochtans wordt in punt 5.5. van de beleidsnota gestipuleerd:

Punt 5.5.: "Deze regionale televisieomroepen programmeren een aangepast televisienieuws of nemen het nieuws van het 2^e BRT-TV net over".

Terwijl er wat betreft de BELGA-nieuwsuitzendingen op TV 2 nog garanties geboden worden inzake 'onpartijdige' berichtgeving worden inzake deze regionale televisieomroep-nieuwsuitzendingen geen garanties geboden. Wel bepaalt artikel 6 van het ontwerp-decreet:

Artikel 6: "De Minister kan op basis van normen door de Vlaamse Executieve bepaald, de erkenning van niet-openbare kabelverenigingen onderwerpen aan het betalen van rechten voor in de normen te bepalen doeleinden."

Deze normen zullen zeker objectiviteitsverplichtingen moeten inhouden. In verband met artikel 6 moet ook worden gewezen op de bepaling "de erkenning kan onderworpen worden aan het betalen van rechten". Niet alleen een deel van de reclame-inkomsten wordt dus afgeroomd voor de TV 2 nieuwsuitzendingen. Vraag is of deze inkomsten ook ter beschikking zullen gesteld worden van de omroepen TV 1 en TV 2, en of TV 3 nog wel leefbaar zal zijn na deze aderslatingen?

Artikel 7 stipuleert de verbodsbepalingen die voor etheruitzendingen bestaan. En artikel 8 tenslotte maakt de verbinding tussen een of meer radio- en/of teledistributienetten mogelijk.

Artikel 8: "Voor de toepassing van de concessieovereenkomsten voorzien in art. 5 van onderhavig decreet mogen de verdelers, mits goedkeuring van de Minister, verbinding tussen twee of meer radio- en/of teledistributienetten tot

stand brengen." Het tot stand brengen van een verbinding tussen de distributienetten is een technische aangelegenheid en ressorteert onder de nationale minister en staatssecretaris.

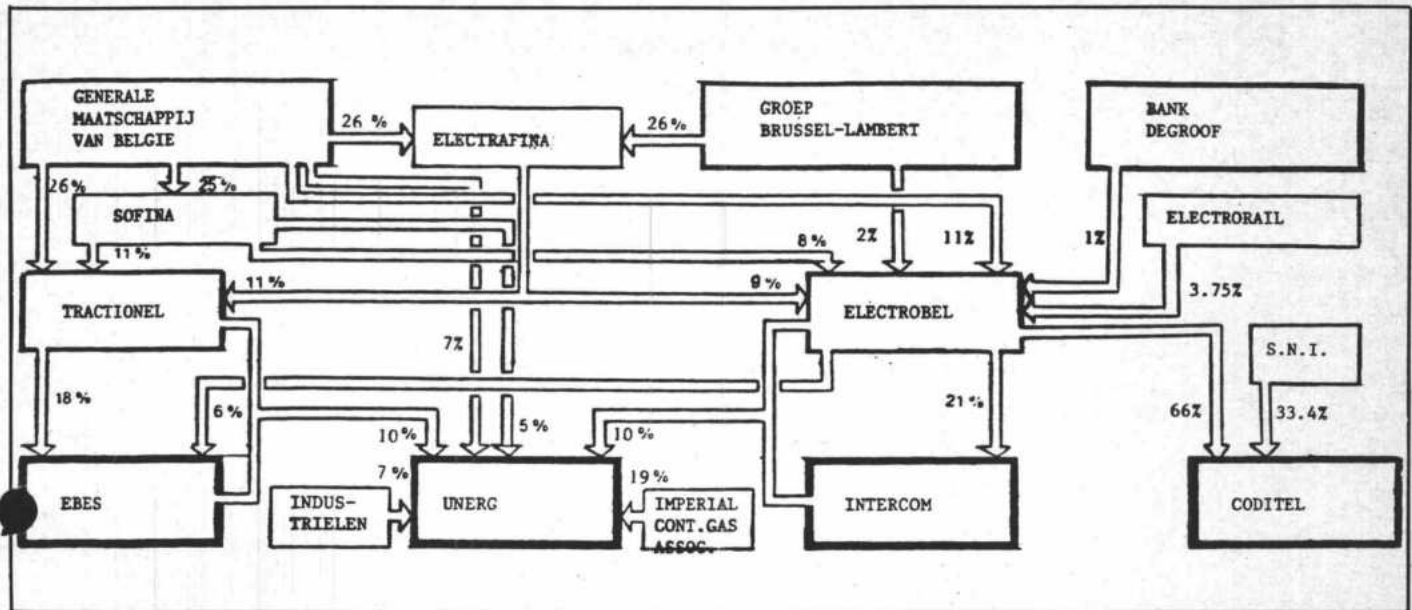
In de beleidsnota wordt in hoofdstuk 4 stilgestaan bij de structuur van TV 3. Vooreerst wordt bepaald dat slechts 1, desgevallend 2 Televisieomroepen per provincie kunnen erkend worden door de Vlaamse Executieve. Deze kunnen wel tot georganiseerde samenwerking overgaan, maar mogen zelf "in principe" geen programma's maken. Wel mogen zij programma-opdrachten aan derden uitbesteden, programma's huren, kopen of co-producen in onderlinge samenwerking. Co-productie mag dus wel, productie niet? Een zeer futiel onderscheid. Als financiële structuur werd *als voorbeeld* op de persconferentie gesteld dat deze privaatrechtelijke vennootschappen (N.V. of S.V.) kunnen opgericht worden door:

- a) de uitgevers van kranten en weekbladen, waarvan het kapitaalsaandeel minimaal 51 t.h. vertegenwoordigt;
- b) de exploitanten van kabelnetten met 10 t.h. tot maximum 20 t.h. van het kapitaal;
- c) handelsvennootschappen die evenwel niet meer dan 39 t.h. van het kapitaal mogen vertegenwoordigen en rechtstreeks, noch onrechtstreeks bij de verspreiding van audio-visuele programma's betrokken zijn.

Is dit voorbeeld geïnspireerd door OTV? (cfr. supra). De financiële structuur van de kranten en weekbladen werd reeds uitvoerig onderzocht. Deze van belangrjkste kabelmaatschappijen wordt hierna weergegeven. In Vlaanderen kent men 3 types van kabeldistributiemaatschappijen.

1. De privaatrechtelijke instellingen: (aantal:2): 101.855 abonnees in 1982 of 7,5% van het totaal aantal Vlaamse abonnees.
2. De intercommunales van het zuiver type of stadsbedrijven (7): 350.588 abonnees of 28%. De grootste zijn: Integan (157.348) en de Gentse EGW (70.615).
3. De intercommunales van het gemengde type (14): 889.016 of 65%. Deze zijn onder te verdelen in 3 grote maatschappijen:
Intercom: 459.331 abonnees of 33%
Ebes: 348.221 abonnees of 28%
Unerg: 45.464 abonnees of 3%

Hun financiële structuur ziet eruit als volgt:

De vraag is hoe ruim of hoe eng men de bepaling "onrechtstreeks bij de verspreiding van audio-visuele programma's betrokken zijn" moet interpreteren? Hier moet gewezen worden op het feit dat zelfs in de Verenigde Staten het eigendomsrecht op televisiestations in het kader van de antitrustwetgeving streng gelimiteerd is. Deze beperkingen werden recent wel versoepeld wat de beursnoteringen van o.a. ABC, CBS en Taft Broadcasting stevig de hoogte injoeg (sept. 84). Anderzijds moet men rekening houden met de typisch Belgische situatie. Er leiden nl. "alle wegen naar de Generale en de GBL."

Ook kan men zich afvragen of de beleids-optie punt 5.4. "Deze regionale tv-omroepen mogen geen religieus, politiek of ideologisch karakter hebben, noch enige propaganda voeren" niet verder moet worden uitgewerkt en verduidelijkt.

Samenvattend kan dus gesteld dat:

1. m.b.t. het voorstel tot hervorming van de BRT:
 - het toekennen van een vast percentage van het Kijk- en Luistergeld aan de BRT een goede optie is indien dit percentage voldoende hoog is;
 - de ontvoogding van de derden een goed initiatief is;
 - de invloed van de levensbeschouwelijke, socio-economische, politieke en andere derden op de BRT-programmatie toeneemt.
2. m.b.t. de oprichting van een Tweede Nieuwsdienst:
 - de statutaire aanwervingsvoorwaarden van BELGA niet bestaan;

den van BELGA niet bestaan;

- er geen objectiviteitsgaranties geboden worden voor het geval de aparte werkmaatschappij niet in de schoot van BELGA opereert, (of ressorteert ze hoe dan ook onder de BELGA-Raad van Beheer?);

- indien de voorafname uit de reclame-inkomsten rechtstreeks aan de overname van het TV 2 nieuws gekoppeld wordt er externe druk mogelijk is;
- een nieuwsuitzending onder BELGA-supervisie waarschijnlijk minder objectieve berichtgeving met zich meebrengt.

3. m.b.t. de kabelomroep:

- de verplichte doorgifte van alle regionale omroepen op verschillende kanalen een vermindering van het huidige aanbod met zich zal brengen.
- de mogelijkheid tot bidirectionele kabelservices zeer onduidelijk werd uitgewerkt
- aan regionale kabelomroepen de mogelijkheid geboden wordt om zelf nieuwsuitzendingen te co-produceren, waardoor de inkomsten uit de verkoop van het TV 2-nieuws verminderen. Gezien de verstengeling van media-industrie, elektro-industrie en bankwereld moet de bepaling "dat deze omroepen geen religieus, politiek of ideologisch karakter mogen hebben, noch enige propaganda voeren" gedetailleerder worden uitgewerkt.

- Idemdito voor de omschrijving "handelsvennootschappen die onrechtstreeks bij de verspreiding van audio-visuele programma's betrokken zijn kunnen geen kabelomroepen oprichten".

(1) cfr. *Perscommuniqué van de Raad van Beheer d.d. 5/4/1982.*

(2) *BRT-jaarverslag*, Brussel, 1982, p. 9.

(3) *BRT-jaarverslag*, Brussel, 1982, p. 188-189.

(4) VERSTRAETEN, H., *Pers en macht*, Leuven, 1980, p. 41.

(5) R. VANDEPUTTE, *Een machteloos minister*, Antwerpen, 1982, p. 132.

(6) Dit onderzoeksmateriaal werd reeds eerder geanalyseerd voor het Tiende Vlaams Congres voor Communicatiewetenschap. Een deel van dit materiaal werd hier nogmaals doorgeleefd. Voor een uitgebreide verantwoording van de methodologie en de volledige resultaten van de analyse wordt verwezen naar de congrespublicatie: BRIERS, J., FORDYN, A., SAEYS, F., VOORHOOF, D. (Ed.), *De Gemeenschapsproblematiek in de massamedia*, Gent, 1982, 185 p.

(7) LUYKX, T., *De evolutie van de communicatiemedië*, Brussel, 1978, p. 527.

(8) C.I.M., *Officieel bulletin van het C.I.M.*, Brussel, 1983, nr. 28 en 29. PUB, nr. 12, 13/06/1984.

(9) Voor het werken met wegingen cfr. SMITS, R., *Over eenzijdige berichtgeving*, In: *Massacommunicatie*, 1977, nr. 5, p. 183.

(10) VANDEPUTTE, R., *Een machteloos minister*. Antwerpen, 1982, p. 172.

(11) In verband met artikel 5 moet ook gewezen worden op enige 'newspeak'. In de beleidsnota heeft men het steeds over "Regionale Televisie Omroepen" daar waar artikel 5 het heeft over "visuele of audio-visuele programma's... die een lokale, regionale of landelijke gemeenschap kunnen bereiken."